

Parlementaire commissie over drastische onderwijsvernieuwingen

POLITICI OP RAPPORT

Ze joegen de afgelopen decennia vele honderdduizenden leerlingen, hun ouders en scholen de stuipen op het lijf met allerlei vernieuwingen in het voortgezet onderwijs. De komende weken zullen ze daar in het openbaar verantwoording over moeten afleggen. Oud-ministers als Jos van Kemenade, Wim Deetman, Jo Ritzen en Loek Hermans, voormalige staatssecretarissen als Jacques Wallage en Tineke Netelenbos, maar ook een hele batterij (oud-)Kamerleden doen in openbare verhooren voor een parlementaire onderzoekscmissie uit de doeken waarom die drastische ingrepen, zoals de basisvorming, noodzakelijk waren. Het onderwijsveld hoopt dat de naakte waarheid boven tafel komt.

JOHN V/D HEUVEL

Het einde van Yab Yum

Eén positief effect van de Holleeder-zaak is dat politie, justitie én gemeente in Amsterdam zich kennelijk eindelijk realiseren hoezeer de hoofdstad de afgelopen jaren in de greep van sommige misdaadgroepen is geweest. Hoe het proces tegen de topcrimineel ook afloopt, duidelijk is dat de grens tussen de 'respectabele' zakenwereld en kopstukken uit de hoofdstedelijke onderwereld jarenlang zeer dun was óf zelfs helemaal niet bestond.

Tientallen miljoenen euro's crimineel geld kwamen terecht in ogenschijnlijk keurige vastgoedprojecten. Sommige banken, bouwbedrijven, notarissen, advocaten en accountants verdienden er kapitalen aan.

Sinds kort proberen politie, openbaar ministerie en het gemeentebestuur het imago van de hoofdstad weer wat op te poetsen. Maar als dat gaat op een manier waarop de Amsterdamse politie zich vorige week bij de actualiteitenrubriek Nova presenteerde, heeft dat weinig effect, vrees ik.

Vooraf een reportage over de zogeheten ABC-lijst (een politieforkort voor Amsterdamse Beroeps-criminelen), afgelopen maandag, was tenenkrommend. De politie onthulde een nieuw beleid om een groep van 100 beroeps-criminelen op zoveel mogelijk fronten en momenten dwars te zitten.

Onsamenhangende beelden van een verkeerscontrole en wat ruziende Hells Angels bij een freefightgala moesten de indruk wekken dat het Amsterdamse korps hier serieus werk van maakt. Het is dat ik de geïnterviewde Arno van Leeuwen als een vakkundig politiemaken en er om die reden maar van uitga dat dit project echt wat voorstelt. De beelden en het interview bij Nova (u kunt ze terugzien op novatv.nl) deden namelijk het tegenovergestelde vrezten.

Dan pakt de gemeente Amsterdam het slimmer aan. Na de grote schoonmaak op de Wallen is het besluit om de vergunning van sekshuis Yab Yum in te trekken, opnieuw een goed signaal dat (horeca) vastgoed niet in criminele handen thuisloost.

Als er één symbool van verwevenheid tussen onder- en bovenwereld is, dan is het dit luxe bordeel aan het Singel in Amsterdam. Al in de periode van maffiaabaas Klaas Bruinsma, alias de Dominee, gold Yab Yum als een 'clubhuis' waar de top van de zakenwereld aan de bar gezellig keulde met de captains of crime.

Na Bruinsma's dood lieten de beruchte criminele kopstukken Sam Klepper en John Mieremet hun oog vallen op Yab Yum. In 1999 deden ze eigenaar Theo Heuft naar de beste maffiaatradities *an offer he couldn't refuse*. De seksclub zou tegen betaling van een paar miljoen overgaan in handen van een stroman en Theo Heuft mocht blijven leven. Heuft had weinig keus. Hoewel Yab Yum veel meer waard was, nam de seksclubbaas genoegen met een troostprijs.

Zwart geld

Het leverde hem later trouwens nog veel gedoe op met de Belastingdienst. Omdat Theo Heuft geen aangifte van afpersing durfde te doen, ging de fiscus ervan uit dat er bij de deal zwart geld was betaald. De eigenaar van Yab Yum ontving dus niet alleen veel te weinig geld voor zijn zaak, hij kreeg ook nog een fikse claim van de Belastingdienst aan zijn broek. Hoewel de exploitatie van het bordeel op naam van enkele vage vennootschappen kwam, zwaaiden in werkelijkheid prominente Hells Angels er de scepter. En net als in de tijd van Klaas Bruinsma bleef de club een treftpunt van onder- en bovenwereld.

Volkomen terecht dat de gemeente Amsterdam aan dat tijdperk nu een einde maakt. Hoezeer velen de lieflijke Yab Yum dames en het champagnebad ook zullen gaan missen.

Reacties of tips? jvdheuvel@telegraaf.nl

Scholieren: „Wij zijn als proefkonijn gebruikt”

door JAAP FOLKERTS en ARIANNE MANTEL

DEN HAAG, zondag Het heeft de impact van een afschuwelijk scheldwoord: BASISVORMING. De koude rillingen lopen bij alles en iedereen in het onderwijs over de rug bij de herinnering aan deze onderwijsvernieuwing uit 1992 van toenmalig PvdA-staatssecretaris Jacques Wallage. Na jarenlang gedoe schafte CDA-minister Maria van der Hoeven de basisvorming in 2005 af.

De tijdelijke commissie onderzoek onderwijsvernieuwingen onder leiding van PvdA-Kamerlid Jeroen Dijsselbloem neemt niet alleen de basisvorming op de korrel, maar ook de tweede fase, het studiehuis en het nieuwe leren in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs en het veelbesproken vmbo.

Graven

Al maandenlang is de zevenkoppige commissie achter de schermen aan het graven in het onderwijsverleden en vanaf komende woensdag wordt de apotheose voorgeschoteld: tientallen verhooren in het openbaar met niet alleen politici, maar ook de mensen uit het onderwijs zelf en de door hen zo verfoeide procesmanagers die de invoering begeleiden.

„Om te beginnen stellen we vast dat het uiteindelijk toch allemaal de schuld is van de PvdA.' Met dit gevelegde grapje begint de commissie stevast aan de werkdag. De komende weken zal blijken of het meer is dan een lolletje. Feit is dat het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, eerst in Zoetermeer en nu in Den Haag, jarenlang is gedomineerd - vooral ook op hoog ambtelijk niveau - door de PvdA, de partij die overigens wél het initiatief tot het onderzoek heeft genomen.

De vernieuwingsdrang begon in de jaren tachtig met experimenten met de middenschool uit de koker van PvdA-minister Jos van Kemenade, die als eerste door de commissie zal worden verhoord. De middenschool werd niet doorgezet en maakte plaats voor de basisvorming.

Vers van de basisschool moesten alle leerlingen twee jaar lang dezelfde vijftien vakken gaan volgen. Naast de traditionele vakken zaten daar ook nieuwe bij zoals techniek, verzorging en informatiekunde. Achterliggende gedachte: de school als maatschappij in het klein waar iedereen gelijk is en dezelfde kansen moet krijgen. Zo werd de PvdA-ideologie, inmiddels door de sociaaldemocraten zelf ook bij het oud vuil gezet, rechtstreeks naar het onderwijs vertaald. In de praktijk bleek het een

Ad Verbruggen, voorzitter Beter Onderwijs Nederland

Jeroen Dijsselbloem, voorzitter onderzoekscmissie

fiasco. Het vakkenpakket was véél te groot en er werd totaal geen recht gedaan aan niveauverschil tussen kinderen. Voor veel leerlingen was het te

ingewikkeld, terwijl vwo-scholieren juist klaagden dat ze geen lessen op hoog niveau konden geven.

Na jarenlang bijschaven en aanmodderen werd de basisvorming twee jaar geleden de nek omgedraaid. Scholieren kregen zelf weer een grote vinger in de pap bij het samenstellen van het lesprogramma en het aantal vakken ging drastisch omlaag.

Het rumoer rond de tweede fase en het studiehuis voor de bovenbouw van havo en vwo was niet veel minder. Hier was een andere prominente PvdA'er, Tineke Netelenbos, voor verantwoordelijk. Scholieren trokken in 1999, het jaar van de invoering, zelfs met tienduizenden naar Den Haag om ertegen te demonstreren. Maar er is één groot verschil met de basisvorming: de tweede fase en het studiehuis bestaan nog steeds, zij het in gewijzigde vorm.

Vakkenpakketten maakten plaats voor profielen en leerlingen moesten, op verzoek van het hoger onderwijs, zelfstandiger gaan leren.

Hoge werkdruk

Volgens de scholieren, verenigd in het LAKS, is de tweede fase een ramp voor de leerlingen geweest. „We zijn als proefkonijnen gebruikt. De werkdruk was veel te hoog en leraren wisten niet wat ze met het studiehuis aan moesten. Ze waren er niet in getraind”, zegt voorzitter Sywert van Lienden. „Er was te weinig structuur

'EEN HEL'

Docente Heidi van Cuijk werkte twee jaar als docent natuur- en scheikunde op de mavo toen de basisvorming op de scholieren werd losgelaten. „Deze nieuwe onderwijsvorm was echt een hel. Al die kinderen moesten opeens twee jaar lang 15 vakken volgen. En dan kwam de toets: véél te moeilijk, een toets op vwo-niveau maar met een vraagstelling in simpele woorden. Al snel bleek dat het onhaalbaar was alle kinderen in de eerste jaren dezelfde vorming te geven. Het is goed dat men van de basisvorming is teruggekomen.” Volgens Van Cuijk werd helemaal niets met de uitslagen van die toetsen gedaan. „Dus de vraag was waarvoor we eigenlijk die kinderen lieten lijden.”

Aan het concept van het nieuwe leren doet Van Cuijk niet. „Ik geef nog grotendeels klassikaal les en de methode wordt niet door de hele school gedragen. Toch vind ik het een goed idee om leerlingen vaker zelfstandig te laten werken. Dat doen ze al tijdens mijn practicum-uren, maar het zou vaker kunnen.”

Volgens Van Cuijk worstelt het Amstelveencollege nog een beetje met het vmbo. „Eerst waren we de mavo, toen het vmbo en sinds kort staat er weer mavo op de gevel. Dat vinden ouders prettiger, omdat het vmbo een negatieve imago heeft. Het lijkt ook wel alsof er de laatste jaren weer meer kinderen naar de havo doorstromen.”

en begeleiding, terwijl meer zelfdiscipline nodig was. Je kreeg leerlingen die zich over de kop werkten om alles te halen en scholieren die het niet aankonden en niks meer deden.”

Voorzitter Sjoerd Slagter van de VO-raad, de koepel van alle scholen, valt Van Lienden bij. Hij stelt dat de tweede fase of het vmbo er nooit waren gekomen als het onderwijs destijds al één vuist zou hebben gemaakt. „Iedereen zei: het is waanzin wat de politiek wil, maar we vormden allemaal eilandjes. Nu zou de overheid niet zomaar een vernieuwing van bovenaf kunnen opleggen.”

Vooral de rol van de overheid bij de onderwijsvernieuwingen zal de commissie onder het vergrootglas leggen. De conclusies zijn een rondje door onderwijsveld en politiek al snel uit te tekenen. In de jaren negentig, hét vernieuwingsdecennium, is het rijk veel te nadrukkelijk op de stoel van de school en de leerkrachten gaan zitten door zich te bemoeien met de didactiek,

Sjoerd Slagter, voorzitter van de VO-raad

Sywert van Lienden, voorzitter LAKS

de manier van lesgeven. Helemaal fout, zo is al ruitendijk erkend.

De overheid moet het eindniveau van de leerlingen bewaken door duidelijke doelen te stellen en mag zich verder nog bemoeien met de samenstelling van het vakkenpakket en de zwaarte van de examens. Hoe kennis wordt bijgebracht, is een zaak van de scholen zelf. Daarnaast moet de overheid toezien op kwalitatief goede opleidingen voor docenten in het basis- en voortgezet onderwijs. Een zeer actuele discussie, nu is gebleken dat pasobstudenten slecht zijn in rekenen en taal.

Het lijkk erop dat de commissie zal concluderen dat de overheid op dit moment is doorgeschooten naar de andere kant: ze opereert op te grote afstand van de scholen. Er moet veel strikter worden toegezien op de leerdoelen en het niveau van leerlingen die de opleiding verlaten.

Voorzitter Ad Verbruggen van Beter Onderwijs Nederland (BON) is het daar van harte mee eens en beaamt dat de overheid zich de afgelopen jaren onder CDA-minister Van der Hoeven te veel afzijdig heeft gehouden. Verbruggen pleit voor maatregelen tegen scholen die proberen met 'makkelijke' eigen schoolonderzoeken het aantal geslaagden op te krikken. „Scholen zijn productiebedrijven voor diploma's geworden.”

Verbruggens pleidooi voor meer toezicht vindt in het vmbo waarschijnlijk

een gewillig oor. Deze onderwijsvernieuwing uit 1999 (die het vbo en de mavo verving)

staat nog steeds bijna dagelijks in het middelpunt van de belangstelling. In de beeldvorming zitten op het vmbo alleen maar onhandelbare leerlingen, die overwegend zonder diploma van school gaan en is het er onveilig. Onveiligheid en 'drop-outs' vormen inderdaad een groot probleem, maar opvallend zijn ook de vele positieve geluiden over het vmbo, waar verreweg de meeste Nederlandse scholieren naartoe gaan (60%).

'TROTS'

„Ik ben nog steeds trots op de basisvorming.” Dit opvallende geluid komt van Wim van de Camp, sinds 1986 Kamerlid voor het CDA. Hij deed alle debatten over de grote onderwijsvernieuwingen. „Na dertig jaar hakten we de knoop door over modernisering van de eerste fase van het voortgezet onderwijs. Een hele prestatie. Een hele prestatie.”

Volgens de CDA'er staat de basisvorming nog steeds grotendeels overeind, ondanks aanpassingen. Wel erkent hij dat die aanvankelijk veel te moeilijk was, net als de tweede fase. „We hebben het allemaal naar lobbyisten”, aldus Van de Camp. De les die hij heeft geleerd, is dat de politiek de invoering van de veranderingen heeft onderschat.

Ook over het vmbo is het Kamerlid, dat 6 december voor de commissie zal verschijnen, enthousiast, hoewel hij de problemen erkent. „Maar met 85% van de vmbo'ers gaat het goed. De beeldvorming deugt niet. Alle problemen in de maatschappij worden op het vmbo geprojecteerd. Moeten we ook niet eens kijken naar de opvoeding van de scholieren?”

Leerlingen doen proefjes onder leiding van docente Heidi van Cuijk (rechtsachter).

FOTO'S: FRED DIJKSTRA, FRANK DE RUITER en BOB HUISMAN

staat nog steeds bijna dagelijks in het middelpunt van de belangstelling.

In de beeldvorming zitten op het vmbo alleen maar onhandelbare leerlingen, die overwegend zonder diploma van school gaan en is het er onveilig. Onveiligheid en 'drop-outs' vormen inderdaad een groot probleem, maar opvallend zijn ook de vele positieve geluiden over het vmbo, waar verreweg de meeste Nederlandse scholieren naartoe gaan (60%).

Paradepaardje

Volgens het LAKS zijn heel veel leerlingen tevreden over het vmbo-onderwijs. „De grootste uitdaging voor het vmbo is het negatieve imago om te buigen”, zegt Van Lienden. Ook Slagter van de VO-raad draagt het vmbo een warm hart toe en spreekt zelfs van „het paradepaardje van het middelbaar onderwijs”.

Hij stelt voor dat allochtone vmbo-leerlingen de kans krijgen op hoger niveau examen te doen in praktische vakken dan in vakken waarmee ze meer moeite hebben, zoals taal. Dat is nu onmogelijk. Ook de onderzoekscmissie lijkt daarop af te koersen. Verder zal waarschijnlijk worden geconcludeerd dat de vmbo'ers worden opgeleid met te veel theorie en dat er een leerroute naar vakmanschap moet komen.

Politiek bloed zal er zeer waarschijnlijk niet vloeien wanneer de commissie in januari 2008 haar conclusies presenteert. Nu al staat vast dat de schuldvraag, zoals zo vaak bij parlementaire onderzoeken en enquêtes, niet eenduidig valt te beantwoorden. Ondanks de betrokkenheid van veel PvdA'ers zaten ook ministers en staatssecretarissen van CDA- en VVD-huize er met hun neus bovenop. En wat te denken van de fracties in de Tweede Kamer, die bijvoorbeeld in 1997 unaniem instemden met invoering van de tweede fase.